

RECENZE

Karla Motyková-Šneidrová, Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen (Počátky doby římské v Čechách — Načalo rimského perioda v Čechii). Fontes Archaeologici Pragenses, volumen 6. Museum Nationale Prage - sectio praehistorica (cur. ed. Jiří Neustupný), Prage 1963. 81 stran s 20 obrázky v textu, nálezoá mapka, 3 přílohy, XXXVI tabulek. Cena 40.— Kčs.

Při postupu archeologického bádání v současné době zaujímají v odborné literatuře významné místo také materiálové práce, které s přísným kritickým přístupem shromažďují nálezoý fond a poznatky ze starších výzkumů a stávají se tak důležitým článkem dalšího vědeckého studia. Recenzovaná práce K. Motykové-Šneidrové, která je věnována českým nálezům z počátečního období doby římské a již vydalo Národní museum v Praze ve vhodné formě v edici Fontes Archaeologici Pragenses (v edici, která si již získala dobré jméno v odborných kruzích), plní svůj účel spolehlivě, neboť autorka podrobila zveřejněný materiál pečlivé revizi. Vyplyvá to zřetelně z textu jednotlivých pasáží soupisu (str. 9—70), v němž autorka hodnotila povahu nalezišť i nálezů samotných, uvedla důležitá základní data a odkazovala na hlavní literaturu. O některých případech či jednotlivostech by snad bylo možno diskutovat, hlavně v tom smyslu, zda text neměl být poněkud rozšířen. soudím však, že autorka věnovala lokalitám a nálezům vesměs pozornost úměrnou jejich významu; pokud jde o známé žárové pohřebiště na „Pičhoře“ u Dobřichova, 11 řádek textu může být ovšem sotva považováno za dostačující (str. 15).

Německy psaný text práce začíná úvodem (str. 3—7), v němž autorka zachytila stručným, ale výrazným způsobem celkovou dnešní situaci na poli výzkumů a bádání. Při tom se jí podařilo dobře vystihnout současný stav poznatků o jednotlivých otázkách archeologických památek, tak o rozsahu a intenzitě osídlení, o charakteru sídlištých objektů, o délce používání osad, o pohřebním ritu atd. Uvedené počty nalezišť nesouhlasí však ve všech případech s tím, co lze vyčíst z vlastního soupisu. Motyková-Šneidrová zakončila úvod nástinem vývoje bádání v jehož závěru se přihlásila k diskutované periodizaci H. J. Eggerse. Oba časové stupně, jimž je věnována její práce, označila shodně s Eggersem jako stupně A a B I; stupněm A rozumí přechodné laténsko-římské období z doby okolo přelomu letopočtů, stupněm B I pak nejstarší fázi doby římské odpovídající zhruba první polovině I. století n. l. Vzhledem k obtížné problematice absolutního datování, na něž jsou dnes kladeny vysoké nároky, je třeba kladně hodnotit její zdrženlivost, s níž upustila od jisté lákavého pokusu o ohraničení obou stupňů (fází) úzkými absolutními daty.

Těmito otázkami přešli jsme již k další kapitole věnované relativní chronologii archeologických pramenů (str. 7—8), v níž K. Motyková-Šneidrová podala velmi užitečný přehled hmotné náplně obou uvedených stupňů. Přehled dobře doplňují tři pěkné a přehledné rozkládací přílohy s kresbami typických památek.

Ve stěžejní části práce, již je už uvedený soupis (str. 9—70), jsou zachyceny v abecedním pořádku nálezy pocházející z 229 katastrů obcí v Čechách (dodatečně byly na str. 34 zařazeny

Milejovice, které nejsou uvedeny v seznamu nalezišť a nejsou ani vyznačeny na mapce), které jsou podle náleзовých okolností rozříděny do 275 regist. Počet skutečných známých lokalit je ovšem poněkud menší, neboť v některých případech jde o nálezy, u nichž místo nálezu není dostatečně známo. Autorka práce zaregistrovala 118 sídlišť (z toho 3 nejisté), 77 nalezišť žárových hrobů (z toho 47 pohřebišť, 17 ojedinělých hrobových nálezu, 11 nejistých nálezu a dva zvláštní případy, kdy byly žárové hroby nalezeny spolu s kostrovými hroby nebo spolu se sídlištním materiálem), dále 20 nalezišť kostrových hrobů (13 ojedinělých hrobů, 6 malých hřbitůvků a jeden zvláštní již uvedený případ) a 61 ojedinělých nálezu. Tento výčet sám nejlépe svědčí o obsáhlosti a závažnosti českého materiálu, patřícího nepříliš širokému časovému úseku na počátku našeho letopočtu, kdy česká země měla nesporně mimořádně významné postavení na evropském kontinentě severně od toku Dunaje.

Soupisovou část doplňuje seznam lokalit (nebo přesněji řečeno seznam katastrálních obcí se zachycenými nálezy) s číslováním odpovídajícím náleзовé mapce, seznam citované literatury a seznam zkratk (str. 71—73). Zaznamenaný náleзовý materiál je též ve značném rozsahu dokumentován na 20 obrázcích v textu a mnoha vyobrazeními na 36 pěkných tabulkách, jímž je poněkud na škodu nejednotnost měřítka zobrazení. Obrázky vložené do textu nebyly zřejmě připraveny speciálně pro tuto publikaci, jak o tom svědčí různorodost technického provedení a český text u obrázků č. 3 a 4. Se vzájemným překrýváním keramických tvarů, jak je vidíme u pohárků plaňanského typu na obr. 19 (str. 63), bychom se v dnešní odborné archeologické literatuře již setkat neměli. Na druhé straně si ceníme, že autorka do obrazové části zařadila jak nákresy vybraných sídlištních objektů (Dobříčany, Nový Bydžov, Slatina a Starý Vestec — obr. 3, 4, 10, 16, 18), tak i příklady forem žárových hrobů (tab. I). Pro rychlejší orientaci byl ještě připojen věcný rejstřík, usnadňující vyhledání památek různých druhů (str. 75n.). České a ruské résumé (str. 77—81) se obsahově kryje s dvěma úvodními kapitolami práce.

Recenzovaná publikace K. Motykové-Sneidrové, i když je téměř čistě materiálové povahy, představuje rozhodně další cenné obohacení naší odborné literatury, zejména ovšem k důležité problematice počátků doby římské v Čechách, a bude nepochybně příznivě přijata i v sousedních zemích.

R. M. Pernička

A. N. Moskalenko, Gorodišče Titčicha. Iz istorii drevněrusskich poselenij na Donu. Voronež 1965. 308 str., 60 obr. v textu, 45 tab., 1 plán.

Spis je vyvrcholením dlouholeté teoretické i praktické terénní výzkumné činnosti docentky archeologie na Voronežské státní universitě A. N. Moskalenkové. Záslužné je již to, že autorka, i když jistě měla řadu příležitostí věnovat se výzkumu velmi efektivních památek z jiných časových úseků, zaměřila své vědecké úsilí od samých počátků na pracný, zdoluhavý a náleзовě skromný sídlištní výzkum slovanského období, jehož důležitost je sice v slovanské archeologii obecně uznávána, ale přesto není dosud všude v dostatečné míře pěstován. Význam její práce se zvětšuje i tím, že se týká nejzápadnější okrajové oblasti slovanského světa na Donu, vysunutě na okraj stepi ovládané kočovníky, oblasti, o jejíž slovanské historii nemáme písemných zpráv a jsme tu odkázáni jen na prameny archeologické. V publikaci jsou sice zpracovány především výsledky devítiletého výzkumu na hradišti Titčicha, ale její závěry mají bezprostřední dosah pro hodnocení slovanských památek (borševské kultury) nejen v Podoní, ale na celém dněperském levobřeží.

Dílo sestává vedle úvodu a závěru z osmi kapitol. — V I. kapitole (Terénní výzkumy památek borševské kultury; str. 8—19) podává autorka plastický obraz terénních výzkumů slovanských památek v horním a středním Podoní od počátečních průzkumů v 2. pol. 19. stol. a na počátku 20. stol., během nichž se teprve postupně přicházelo k poznání, že nejde o památky chazarské, nýbrž slovanské, přes rozsáhlejší výzkumy GAIMK a voronežského vlastivědného muzea v 20. až 30. letech 20. stol., z nichž vzešly první zevšeobeobňující práce o borševské kultuře, až po